

DRAKKAR

INTERNETOVÝ ČASOPIS O RPG

44. ČÍSLO - ČERVEN(EC) 2014

OBSAH 44. ČÍSLA

Pozvánka

- 3 Gamecon 2014**
redakce

Comics

- 4 Bezejmenný hrdina**
redakce

S novým číslem přicházejí i noví hrdinové... Jedním z nich je i Bezejmenný hrdina, ústřední postava originální autorské série stripů. Než se ale pustíte do čtení samotného comicsu, pronikněme s tvůrce do světa tajemného Bezejmenného hrdiny a jeho zákulisí.

Historie

- 6 Kultura a mýty původních obyvatel Sibiře – inspirace pro využití v RPG**
Tomáš „Nedís“ Sobota

V článku se budeme zabírat tradicemi a mýty původních sibiřských národů. Autorovi přišlo toto prostředí zajímavé, a proto by se rád podělil s RPG komunitou o některé nashromážděné poznatky, kterými se mohou hráči inspirovat při tvorbě dobrodružství a charakterů.

- 10 Staroseverské „prsteny moci“**
„Panda“

Staroseverská mytologie je považována za jednu z významných inspirací literární tvorby J. R. R. Tolkiena. Je pravděpodobné, že i jeden z hlavních motivů jeho díla – samotné prsteny moci – mohl mít svůj počátek v nordickém dávnověku. Pojdme se tedy podívat, co nám o významných staroseverských prstenech sdělují prameny.

Literatura

- 13 Proměny historické fikce**
Argonantus

Historický román byl symbolem úctyhodné nudy. Historická pojednání mívala strašnou spoustu stran; ať u Lva Tolstého, nebo u Jirásky, vždy to byla respekt vzbuzující baterie tlustých knih. Ve chvíli, kdy se už chcete z nudy oběsit na hedvábné šňůře, visící z baldachýnu barončiny postele, stane se zázrak a konečně se dozvíte, co chtěl vědět náš hrdina, když do toho zámku lezl před třiceti stranami.
Ale o tomto je článek jen z části... (red)

Povídka

- 20 Pán s hráběmi**
Argonantus

ÚVODNÍ HAIKU

Červencový den
nesnese dlouhých řečí.
Příjemné čtení!

Drakkar je internetový sborník článků o RPG hrách, založený na jaře 2007. Každé dva měsíce vyzýváme vás, čtenáře, abyste nám posílali své články. K těm poté dostanete komentáře od dvou různých spolupracovníků časopisu a budete mít čas jejich návrhy zapracovat, pokud to uznáte za vhodné. Nakonec finální verze článků podrobíme korekturám, zasadíme do slušivého kabátku a vydáme jako PDF dokument.

Na tomto místě bychom chtěli poděkovat všem z vás, kteří jste kdy přispěli vlastním článkem. Bez vás by se tento projekt nemohl nikdy uskutečnit.

Uvažujete-li o tom, že byste také začali v Drakkaru publikovat, srdečně vás zveme do našich organizačních diskuzí.

napsala redakce

Pozvánka

GAMECON 2014

*Přijedte na jubilejní 20. ročník Gameconu, největšího festivalu nepočítačových her v České republice, který se tentokrát koná **17.-20. 7. 2014** v Pardubicích.*

Těšit se můžete na RPG, deskovky, larpy, wargaming, přednášky, mistrovství v Dračím doupěti, Legendy klubu drodruhů, čajovnu a mnoho dalšího. Čekají vás i nezapomenutelné deskovkové turnaje a workshopy. Nepropáste možnost zúčastnit se jubilejního 20. ročníku největšího festivalu nepočítačových her v ČR!

napsala redakce

Comics

BEZEJMENNÝ HRDINA

S novým číslem přicházejí i noví hrdinové...

Jedním z nich je i Bezejmenný hrdina, který je ústřední postavou originální autorské série stripů z pera Jakuba Maruše, publikujícího pod přezdívkou boubaque. S Bezejmenným hrdinou se nyní budete setkávat na stránkách DRAKKARU pravidelně v každém čísle – než se ale pustíte do čtení samotného comicsu, pokusme se spolu s tvůrcem proniknout do světa tajemného Bezejmenného hrdiny a jeho zákulisí.

4 otázky na autora

Jak vznikl Bezejmenný hrdina?

Kdysi jsem podle kamarádových scénářů vytvořil asi tři stripy pro webovou verzi jednoho studentského časopisu. Tehdy jsem si řekl, že vytvořím také něco podle svého vlastního scénáře a vkusu – a po několika skicách, které původně zobrazovaly noirového detektiva v baloňáku a klobouku, vznikl Bezejmenný hrdina na vrcholu činžovního domu s chrličem jako aluze na Batmana držícího stráž nad Gothamem. První čtyři díly pak vznikly v záchvatu kreativity zřejmě v rubežhu září 2007. Proč ale tehdy, už vůbec netuším.

Proč je Bezejmenný hrdina bezejmenný?

Protože není důležité jméno, ale jeho hrdinské činy. A protože je tajemný a se jménem by o část své tajemnosti přišel. Je zahalený od hlavy k patě a nikdo nezná jeho pravou identitu, může to být kdokoli! A také proto, že lidé ve městě, nad kterým bdí, zatím neměli důvod ho pojmenovávat. Ale hlavně je bezejmenný proto, že je to nevýznamný člověk z lidu, který vede dvojí život – jeden stejně nudný jako ten druhý.

Jací jsou tví oblíbení comicsoví tvůrci? Máš nějaké vzory?

Já vlastně nejsem nějak velký comicsový fanoušek. Jasně, mám comics rád a nepohrdnu jím, ale jediný, který si pravidelně kupuji, je USAGI YOJIMBO (o antropomorfním králičím samuraji). Ale hlavní inspirací, i když to možná není vidět, je RED MEAT, hlavně stripy s postavou Earla. Jinak jsem míval ještě rád krátké, úderné, i když možná trochu dětské comicsy Ondřeje Sekory a dnes mám v záložkách asi 10 webcomicsů, např. BUNI, PHD COMICS, XKCD, STATION V3 a z českých KOREKTOR a už jen zřídka publikující BUGEMOS.

Proč nepoužíváš ve svých stripech s Bezejmenným hrdinou přímou řeč?

Zčásti právě proto, že vznikl na noirové myšlence i s žánrovým voice-overem a vyjadřování spíše myšlenek postavy, zčásti proto, že si můžu mimo přímou řeč víc vyhrát s patosem a ironií. No a taky proto, že Bezejmenný hrdina se vlastně nedostává s nikým do kontaktu. Když tak nad tím přemýšlím, docela dobře hrdinova ml-

čenlivost koresponduje s jeho vnější pasivitou. Původně jsem ale chtěl z Bezejmenného hrdiny vytvořit skutečný, několikastránkový comics s trochu plastičtější kresbou – ostatně náznak je vidět ve druhém dílu. Po několika nepovedených pokusech jsem od toho upustil.

Díl I. Příležitost

Díl II. Jemný opar

napsal Tomáš „Nedís“ Sobota

Historie

KULTURA A MÝTY PŮVODNÍCH OBYVATEL SIBIŘE – INSPIRACE PRO VYUŽITÍ V RPG

V následujícím článku se budeme zabírat tradicemi a mýty původních sibiřských národů. Autorovi přišlo toto prostředí zajímavé, a proto by se rád podělil s RPG komunitou o některé nashromážděné poznatky, kterými se mohou hráči inspirovat při tvorbě dobrodružství a charakterů.

Pro začátek se lehce zmíníme kdo vůbec tyto obyvatelé Sibiře jsou. Velmi zjednodušeně můžeme říct, že se povětšinou jedná o původně nomádské či polonomádské národy obývající Sibiř a spadající do jedné z následujících etnolingvistických skupin – altajské, uralské, paleosibiřské a jenisejské (dené-jenisejská jazyková rodina). Antropologicky se řadí k mongoloidní rase. Milovníky Divokého západu možná příjemně překvapí, že původní Američané a sibiřské národy jsou vzájemně spřízněny. Šedá je však teorie, a proto zanechme národopisných rozbořů a pojďme se podívat na způsob života, kultu-

ru a náboženské představy a šamanské praktiky původních Sibiřanů.

Způsob života původních obyvatel Sibiře

Již v úvodu bylo zmíněno, že pro sibiřské národy byl typický kočovný, nebo polokočovný způsob života. Konkrétní způsob obživy se mohl u jednotlivých etnik a kmenů lišit, v zásadě však hrál hlavní roli chov sobů a lov či rybaření. Se stády se putovalo dvakrát do roka – v zimě do loveckých teritorií a v létě na pastviny do úrodných nížin. Se svými stády byli kočovníci schopni urazit relativně rychle velké vzdálenosti. Běžně využívali lyží a sněžnic. Sobi poskytovali mléko a do jejich kůží se kočovníci odívali. Mimo jiné se sobi běžně využívali pro přepravu nákladu, ale i jako jezdecká zvířata, což může znít trochu kuriozně (jsem zvědav, kdy se v různých bestiářích objeví první návrhy sobí kavalerie). Pro jízdu na sobech měli zvláště uzpůsobená sedla, nevyžívali však třmenů.

Pastevectví

Sobí stáda byla hlavním zdrojem obživy sibiřských pasteveckých populací a není proto divu, že sob byl uctíván a respektován tvorem. O poutu pastevců a jejich sobů vypovídá i výraz „Děti slunce“, kterým označovali Evenkové malá sobí telata. Každá rodina nebo klan vybíraly ze svého stáda posvátného soba, jehož

Mimo tajgu...

V některých oblastech, kde neprostupná severská divočina – tajga – ztrácela svůj lesnatý charakter a přecházela ve step mohli být sobi nahrazeni koňmi, jako tomu bylo u Jakutů, popřípadě dvouhřbým velbloudem, což byl případ Burjatů. U důležitých vodních toků, ať už jezer či řek, žily zcela usedlé rodiny živící se pouze rybařením, lovem a do jisté míry zemědělstvím – mimo jiné i pěstováním tabáku.

Evenký dřevěný dům, zdroj: [Wikimedia Commons](#)

uctávaly jako ochránce rodiny – výběru vhodného kusu byla věnována náležitá pozornost a celý proces měli na starosti jen ti nejváženější členové rodiny, popřípadě šaman. Sobi v představách pastevců doprovázeli své pány i na cestě posmrtným životem. Velikost sobích stád se mohla lišit, ale obvykle čítala okolo **20–30 kusů na jednu rodinu**. Navzdory tomu, že konzumaci sobů z vlastního stáda se pastevci zcela logicky vyhýbali, lovu jejich divokých soukmenovců se nijak nebránili.

Bydlení a rodinné vztahy

Co se bydlení týče, opět můžeme najít u jednotlivých etnik dílčí rozdíly, ale pro zmíněný polonomádský způsob života byly typické různé stany – tzv. *čumy* vyrobené ze sobích kůží, popřípadě z březové kůry. Tyče tvořící kostru stanu se většinou nepřenášely, ale nechávaly se na místě – uchovávala se jen krycí plachta. Sibiřané byli monogamní a svatby byly vesměs předem dohodnuté a samotnému obřadu předcházela dlouhá vyjednávání. Základní jednotku pak

Jak se stát šamanem?

U Evenků se často šamanské schopnosti dědily – duše zemřelého šamana „kontaktovala“ žijícího příslušníka rodiny. V podstatě však k získání šamanských dovedností stačilo mít vizi, tj. mít vidění světa duchů a dostat se myslí mimo náš čas a prostor. Během tohoto prvního kontaktu – „iniciace“ – šaman získal svého hlavního ochranného ducha, který si jej zvolil za svého služebníka.

tvořila rodina s klasickým schématem muž – žena – několik dětí. Více příbuzných rodin pak utvoří kmen/klan. Každá rodina či kmen měly svého duchovního patrona (u Evenků typicky z ptačí říše), jehož si různě předcházeli a dávali mu drobné obětiny. Ve velké úctě byli i duchové předků, kteří měli uvnitř *čumu* vyhrazené malé místo či oltářík s obětinami.

Odívání

Běžný chovatel sobů se odíval do lehkého oděvu ze sobí kůže, obut pak by do mokasínů – v zimě přidal teplý kabát a mokasíny nahradil vyšším typem bot připomínajícím klasické sněhule. Hřejivá sobí srst je dutá díky čemuž je lehká a perfektně izoluje – ne nadarmo si po setkání s původním obyvatelstvem polárních krajů pořídil sobí kožich i Roald Amundsen. Z doplňků jsou nezdárka k vidění slavnostní čelenky z kóráků, náušnice a náramky.

Obchod

Obchod probíhal až do kontaktu s Rusy v 17. století pouze formou barteru – tedy přímé směny zboží za zboží. Remeslníci jako samostatná třída v podstatě neexistovali – šaty, boty, popřípadě nástroje si opravoval každý, jak uměl, typicky to byla starost žen (přestože se peníze nevyžívaly, neznamená to, že takový hezky blýskavý stříbrňák by dobrodruzi nemohli směnit např. jako náušnice či ozdoby pro paní domu, v tomto případě tedy spíš stanu, atd.).

Náboženství

Náboženství obyvatel tajgy bylo animistické – uctívala se zvířata, ale i rostliny, popřípadě hory, mohutné toky apod. Duchové předků hráli v náboženském životě aktivní roli a šaman se k nim nezdárka obracel se žádostí o pomoc a ochranu. Zaměříme na náboženský život Evenků a Jakutů, kteří perfektně naplňují představu polonomádských chovatelů-lovců žijících v tajze (pozn. pokud není zmíněno jinak, pak je návosloví jakutské).

Evencké a jakutské představy o světě jsou velmi podobné – vesmír se dělil na tři části – horní (Nebesa), prostřední (Země) a dolní (Podsvětí). Tyto světy podle nich obývali rozliční duchové, kteří mohli lidem pomáhat nebo škodit v závislosti na jejich povaze či okolnostech. Za komunikaci s duchy byl zodpovědný klanový šaman – o nich si více povíme dále v článku.

Horní svět se skládal z Horních nebes, sídla dobrých duchů a jejich vládce Nebeského bílého náčelníka. Nebeský náčelník a jemu podřízení dobří duchové lidem všemožně pomáhali a byli spojováni s plodností, sluncem a dalšími všeobecně kladnými a příjemnými aspekty lidského života. Právě k němu se obracejí „bílé šamani“ se svými prosbami a žádostmi. Spodní Nebesa jsou domovem zlých duchů, zjevujících se obvykle v různých ptačích či zvířecích podobách, a jejich vládce – Boha bouří a blesků. Ten je zároveň patronem „černých šamanů“, kteří od něj čerpají svou moc. Duchové spodních nebes přicházejí nejčastěji v sedmičlenných skupi-

nách a jsou původci nemocí. Jejich apetit spolehlivě zasytí lidská pečinka – jsou to obávaní lidožrouti.

O **Prostřední svět** se lidé dělí s přírodními duchy, kteří chrání zvířata a rostliny. Evenkové i Jakuti se chovali k přírodě uctivě a s respektem – rozhodně nechtěli rozzlobit přírodní síly a jejich patrony. Zároveň do našeho světa pronikají démoni *Abaasy*, kteří se zdržují na místech, kde se udála neštěstí, popřípadě v okolí hřbitovů a číhají na zbloudilé lovce a neopatrné pocestné. *Abaasům* se pak do cesty staví hrdinové, o jejichž činech vypráví po celé rozlehlé tajze potulní pěvci. Recitace eposů popisujících boje hrdinů a démonů mohla zabrat i hodiny a jejich kolektivní přednes byl populární součástí oslav a společenských setkání.

V **Podsvětí** nalezneme jednak druhou podskupinu zlých démonů *Abaasů*, tak i duše zemřelých lidí. Démoni podsvětí by již více odpovídali naší představě démonů. Jsou chlupatí, černí a pokroucených tvarů. Někdy jsou zobrazováni jako jednoruké, jednooké bestie, jež jezdí na dvouocasých dracích. Aby toho nebylo málo, jsou ještě horší než jejich nebeští příbuzní – nijak netroškaří a sesílají na lidi celé epidemie a obecně závažné nehody a neštěstí. Na povel je má samotný vládce Podsvětí – zlý obr se šesti rukama.

Krmení ohně, zdroj: [Wikimedia Commons](#)

Šamanismus

Za komunikaci s duchy a ochranu před démony byl zodpovědný *šaman* – slovo samotné je evenckého původu a takový šaman v sobě spojoval úlohu kněze, věštce a léčitele (ne každý bylinkář či léčitel však musel být šamanem!). Tato funkce mohla být zastávána jak muži, tak i ženami – ženské šamanky nebyly nijak neobvyklé.

Pro komunikaci s duchy a Bohy využívali šamani různých postupů, aby si navodili stav tranzu. Obvyklou cestou bylo monotónní bubnování doprovázené různými rytmickými nápěvky, popřípadě hluboká meditace a soustředění. Jako podpůrný prvek pro dosažení transu a kontaktu s duchy byl využíván i tanec.

Mezi šamanské artefakty patřila maska šamanova ochranného ducha, kterou si šaman nasazoval, ale především to byl šamanův *buben*. Buben byl pro šamana zcela nezbytnou pomůckou, protože sloužil nejen jako brána skrze kterou se dostával mimo náš svět, ale zároveň jako jakási kotva, díky které dokázal najít cestu z jiných světů zpět do svého těla. Duše šamana, kterému někdo vzal buben, zatímco byl mimo náš svět, tak mohla být navždy ztracena a již nikdy nenajít cestu zpět do svého těla.

Sociální postavení šamanů

Paradoxem je, že šamani patřili mezi nejchudší příslušníky klanu. Jejich šamanská profese je vytěžovala natolik, že neměli dostatek času na lov popřípadě chov vlastních sobů či koní a byli tak odkázáni na dary a příspěvky od ostatních příslušníků klanu. Naštěstí byli šamani velice váženými osobami, a tak o obětiny povětšinou nebyla nouze, nicméně jejich osobní majetek býval velmi skromný.

Šamanismus v praxi

Šamané prováděli mnoho rituálů, například:

Rituál „**Krmení/Sycení ohně**“ – velmi populární rituál, který se obvykle odehrává na břehu řeky. Šaman, popřípadě stařešina rodu při něm žádá říční duchy a další místní entity o hojnost potravy a prosperitu pro svůj klan. Přizeň duchovních bytostí si snaží zajistit obětinou ve formě tučného kousku masa, který přiloží na oheň, jenž byl pro tuto příležitost založen.

Singkelevun – Evencký **lovecký rituál** – původně trval až 8 dní a šaman si v něm vypo-máhal panenkou z vrbového proutí představu-jící lovené zvíře, povětšinou losa. Cílem rituálu bylo „ulovit“ duši zvířete a tím zajistit lovcům směřujícím do divočiny bohatou kořist. Magic-ký proces doprovázeli rituální kruhové tance – v podstatě klasické kolečko, které známe i z na-šeho folkloru.

Očistný rituál – tento rituál, jenž je sou-částí oslav nového roku, se provádí k očistě osoby od neštěstí a nepřízní osudu, které jí v minulosti postihly. Před zahájením samotné-ho obřadu je vyrobena a vztyčena nebo zavě-šena soška z modřínového dřeva. Poté je vedle sošky zapálen oheň, jehož kouřem pak dva ob-vykle starší a vážení jedinci „očišťují“ účastníky rituálu. Jakmile dojde k očistění kouřem, každý účastník rituálu projde pod soškou nebo ji pře-skochí (v závislosti na jejím umístění). Soška je

sundána na zem, její nohy jsou obvázané kusem provazu a je uložena na předem připravené mís-to. Pokud se rituál vykonává mimo oslavy nové-ho roku (tedy za účelem uzdravení nemocného), pak je soška na konci celého obřadu spálena.

Sibiřské národy v průběhu historie...

Kontakt s ruskými osadníky a kolonizace Sibi-ře vnesly do životů sibiřských etnik nenávratné změny. Stejně jako u amerických Indiánů nebo Maorů, i zde se začal rozmáhat alkoholismus a docházelo k více či méně násilnému usazování původního obyvatelstva. Nomádský způsob ži-vota byl opuštěn a nově usazení Sibiřané po-malu, ale jistě začali ztrácet povědomí o vlastní kultuře, což spolu s christianizací vedlo ke kul-turní i jazykové asimilaci do ruského prostředí. Spolu s Rusy a ostatními národy si pak prošli

všemi peripetemi carské i sovětské éry a i na nich se dějiny „vyrádily“. V současnosti tvoří původní etnika zhruba 10% obyvatel celé Sibi-ře a mimo území Ruské federace obývají i Čínu a Mongolsko – nutno dodat, že jejich osudy zde mnohdy nebyly o nic růžovější. V článku se ho-vořilo většinou o Jakutech, Evencích, popřípadě Burjatech, ale Sibiř obývala celá řada národů, jejichž populace se odhaduje od několika desí-tek tisíc (Korjaci) po několik set jedinců, jako je tomu například u Čulymů (Chulymů).

Pro bližší informace doporučuji *Červenou knihu sibiřských národů*, která je dostupná na webu [The Red Book](#). Příznivcům přírody, dob-rodružství a kinematografie pak doporučím sní-mek [DĚRSU UZALA](#) od Akiry Kurosawy, z nověj-ších pak film *KESIN*, popřípadě dokument [HAPPY PEOPLE: A YEAR IN TAIGA](#). Z česky psané literatury by to byl román *Ve stínu kozácké šavle* od Ond-řeje Pivody nebo některé z děl Pavlíny Brzákové.

Šamanské školy

Postupem času se mezi šamany vyčlenily dvě podskupiny, jež zastávaly v rámci klanu rozličné úkoly:

- **Bílí šamani** – tito šamani byli především věštcí a kněží, právě v jejich režii byl náboženský život a ceremo-nie uvnitř společnosti. Náboženská a věštecká role u nich tedy převažovala nad rolí léčitele a byli to oni, kdo ovlivňoval nálady a morálku uvnitř kmene nebo klanu. Pouze bílí šamani dokázali komunikovat se samotným vládcem Horních oblak.
- **Černí šamani** – ač by se dle názvu mohlo zdát, že zastávali pouze negativní roli, není tomu tak. Jejich doménou obecně byl život a smrt. Zaměřovali se na komunikaci se zlovolnými duchy, což znamená i ochranu před nimi. Byli to právě černí šamani, na jejichž bedrech spočívala starost o zdraví soukmenovců. Pokud člověka trápil neduh, se kterým si neporadil místní bylinkář či bába kořenářka, pak byl černý šaman ten, koho člověk žádal o pomoc. Černými šamany se prý stávali jedinci, kteří během svého prvotního kontaktu se světem duchů měli vizi, ve které byli napadeni a rozsápáni smečkou Abaasů. Nejmocnější z nich si nárokovali schopnost nejen s Abaasy komunikovat, ale i je přímo ovládat a rozkazovat jim.

napsala Panda

Historie

STAROSEVERSKÉ „PRSTENY MOCI“

Staroseverská mytologie je považována za jednu z významných inspirací literární tvorby J. R. R. Tolkiena. Je pravděpodobné, že i jeden z hlavních motivů jeho díla – samotné prsteny moci – mohl mít svůj počátek v nordickém dávnověku. Stejně tak jako v mnoha jiných případech (vzpomeňme například inspiraci příběhu Bilba Pytlíka v Beowulfovi) kusé zmínky nejspíše posloužily jako základ fascinujícího příběhu a některých motivů. Pojdme se tedy podívat, co nám o významných staroseverských prstenech sdělují prameny.

Staroseverská mytická vyprávění obsahují několik mocných prstenů – za všechny jmenujme Odinův prsten Draupnir a prsten Niflungů, Andvaranaut. Na tomto prstenu dokonce podle ságy o Volsunzích spočívalo prokletí jeho původního majitele, trpaslíka Andvariho:

Trpaslík se skryl v kamenné sluji a pravil, že prsten způsobí každému, kdo by jej měl, smrt, a rovněž tak všechno zlato se stane každému majiteli zhoubným.

Tolkien sám ale inspiraci tímto mytickým prstenem výslovně odmítl. Avšak staroseverské pí-

semné doklady zmiňují poměrně často také jiné prsteny – tzv. stallahringy. Na rozdíl od mytického Draupniru nebo prstenu z pokladu Niflungů byly stallahringy součástí každodenní reality Seveřanů a vyskytují se v textech, které popisují skutečné události a osobnosti. Na tyto prsteny se skládaly významné přísahy (například během soudních jednání) a stallahringy také sloužily jako odznak postavení a moci významných mužů staroseverského světa. Tyto šperky byly také často umístěny na oltářích pohanských chrámů.

Výstižně přeložit staroseverské slovo stallahring (stejně jako anglické synonymum altar-ring) je však obtížné, protože ve staroseverštině byl význam slova „hring“ velmi široký – mohlo se totiž jednat o téměř jakýkoliv šperk kruhového tvaru. Český překlad tedy vždy závisí na daných souvislostech a podrobnějším popisu daného předmětu.

Jedním z nejvýznamnějších pramenů zmiňujících stallahringy je islandský Landnámabók (tzv. Kniha o záboru země, která popisuje osídlení Islandu), kde jsou citovány některé z prvních zákonů Islandu. Díky Landnámabóku se dozvídáme, že stallahringy byly odznakem funkce go-diho (místního vládce, který držel jak světskou tak i náboženskou funkci) a byly používány jako přísežné předměty během soudních procesů:

Prsten vážící dva aury [54gr.] nebo více by měl ležet na oltáři každého velkého chrámu. Takovýto prsten, jenž byl předtím zbarven krví obětního kusu dobytka,

by měl mít na ruce každý godi při všech shromážděních, na kterých vykonává své povinnosti dané zákonem.

Každý, kdo měl vykonat zákonnou povinnost na thingu, musel nejdříve složit přísahu na tento prsten a jmenovat dva nebo více svědků. „Jmenuji [tebe, tj. M nebo N] svědkem své zákonné přísahy na prsten: Pomozte mi, Freyi, Njorde a Thore všemocný, abych žaloval nebo hájil, svědčil nebo soudil tak pravdivě a podle zákona, jak jen budu moci, a abych plnil všechny povinnosti, které mi připadly s příchodem na toto shromáždění.“

Pro Seveřany bylo běžné se v přísahách odvolávat k bohům, kteří měli zaručit dodržení slibu. Jednalo se zejména o Thora, Njorda, Freye nebo Ulla. Je nepřehlédnutelné, že Odinovo jméno se v přísahách neobjevuje, a to protože Odin byl považován za nedůvěryhodného, nebo dokonce zrádného boha, který běžně porušuje sliby. To je dokonce explicitně zmíněno ve 110. strofě Hávámálu (tzv. Výroků Vysokého, kde Odin vypráví o sobě a svých dobrodružstvích a zároveň posluchačům uděluje moudré rady do života):

*Na posvátný prsten
Přisahal Odin:
kdo jeho ujištěním věří?
Suttunga podvedl,
o nápoj připravil
a Gunnlöd nechal v pláči.*

Podrobné popisy stallahringů a jejich funkce je možné nalézt také ve staroislandských ságách. Jejich svědectví je však nutné brát s rezervou, protože tyto texty byly zapsány až dlouho po přijetí křesťanství a opuštění pohanských tradic. Přes tyto výhrady poskytují ságy zajímavá svědectví o vzhledu a funkci stallahringů. Například Sága o lidech z Eyru (Eyrbyggja saga, 4) popisuje pohanský chrám boha Thora, ve které se stallahring nachází:

Tam také postavil svatyni a byla to velká budova. Dveře do ní vedly z podélné stěny vpředu. Uvnitř stály sloupy, které si přivezl Tórolf z Norska. Do sloupů byly zabity hřeby zvané boží. Před sloupy se prostíral rozsáhlý prostor, v němž nesměl být porušen mír. Ještě dále byl oddělený prostor, podobný chóru v křesťanských kostelích. Uprostřed bylo vyvýšené místo jako oltář a na něm ležel neuzavřený kovový kruh vážící dvacet aurů. Při něm se skládaly všechny přísahy. Tento kruh nosil godi, kněz svatyně, při všech shromážděních lidu na ruce jako náramek. Na oltáři stála i obětní nádoba s obětní vějíčkou jako kropidlem. Jí se kropila z nádoby obětní krev, která vytékala ze zvířat obětovaných bohům.

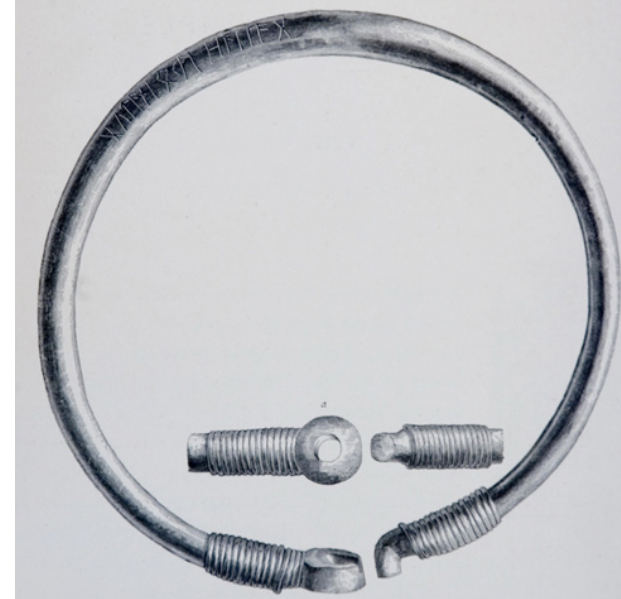
Sága o lidech z Eyru zmiňuje stallahringy ještě několikrát. Za zmínění stojí následující dramatická scéna:

Steintór požádal Snorriho, aby mu podal ruku, a Snorri tak učinil. V tom napřáhl Steintór meč a sekl jím Snorrimu po ruce, až to zařinčelo. Meč totiž zasáhl kruh přísahy (stallahring) tak, že ho Steintór málem rozťal. Ale Snorriho nezranil.

Stallahringy se mezi Seveřany těšily takové úctě, že si jich povšimli také kronikáři jiných zemí, kteří vikingské dobyvatele často popisovali. Je tak možné jejich existenci a funkci doložit i z jiných, nezávislých zdrojů. V Anglosaské kronice pocházející z 9. století je například zmíněna přísaha dánského vikingského vojska anglickému králi Alfredovi (jak již bylo zmíněno, překlad slova stallahring není vždy zcela jednoznačný).

L. P. 876 [...] A v tomto roce vniklo vojsko do Warehamu, pevnosti západních Sasů. Král s nimi poté uzavřel mír a oni mu jako rukojmí dali nejlepší muže vojska a na posvátný náramek složili přísahu, že opustí jeho království, což neudělali dříve pro žádný jiný národ.

Také kronika Pověst dávných let (Nestorův letopis, Počáteční letopis), pocházející z počátku 12. stol., popisuje m. j. přísahy a obchodní smlouvy uzavřené mezi Řeky a „Rusy“, které se uskutečnily během desátého století. Při popisu přísahy o dodržování smlouvy v roce 944 mezi knížetem Igorem a vládcem Konstantinopole je „obruč“ spolu s meči a štíty mezi předměty, které byly během přísah použity.

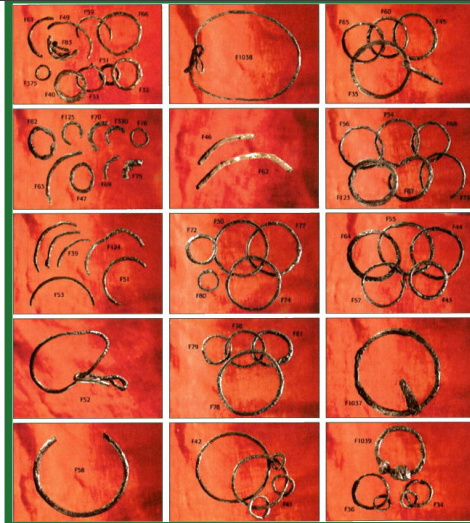
Stallahringu podobnou funkci mohl mít dnes ztracený zlatý gótský šperk z Pietrossy, nalezený v Rumunsku. Šperk má tvar přerušeno masivního kruhu s průměrem 15,3 cm a obvodem 40 cm. Předmět váží 671 gramů, což přibližně odpovídá váze uvedené v sáze Eyrbyggja. Předmět byl součástí chrámového pokladu z doby okolo 380 n. l. Na kruhu se nachází runový nápis, jehož překlad pravděpodobně zněl: „Vlastnictví Gótů. Jsem nedotknutelný.“
Zdroj: [Wikimedia Commons](#)

A nekřtění Rusové mají odložit štíty své i meče své nahé, obruče své i ostatní zbraně, a mají přísahati o všech věcech, ježto jsou napsány na tomto listě, že zachovány budou od Igora, i ode všech bojarův, i ode všech lidí ze strany Ruské na budoucí léta i navždy. Jestliže kdo z knížat nebo z lidí ruských, budiž křesťan nebo nekřesťan, toto přestoupí, co na tom listě napsáno

jest, bude hoden, aby umřel svou zbraní, i ať bude proklet od Boha i od Peruna, že přestoupil svou přísahou. A dokud bude dobrý Igor, veliký kníže, živ, ať toto zachová, láska pravá aby se nezrušila, dokud slunce svítí a svět stojí, na nynější věky i na budoucí.

Citovaný úryvek z Nestorova letopisu je však zajímavý i tím, že popisuje kletbu, která přísahajícího postihne v případě porušení slibu, a obsahuje také frázi s přáním věčného míru, jež je aliterovaná i v církevní slovanštině – *dondeže sujaeti solnce i besi miru stoit*. Obsah i aliterace (typický znak staroseverských básní) odpovídají textům přísah, které se dochovaly ve staroislandských písemných pramenech.

Z hmotných pramenů je pravděpodobně nejzajímavější tzv. Forsaring. Tento předmět pochází ze severošvédského kostela Forsa, kde sloužil jako klepadlo. Forsaring je železný kruh měřící 43 cm v průměru s dlouhým runovým nápisem (téměř 250 run) datovatelným do 9. století n. l. Místo nálezu se nachází nedaleko místa Hög, které bylo ve středověku sídlem thingu (shromáždění) všech obyvatel oblasti. A jak bylo zmíněno výše, „každý, kdo měl vykonat zákonnou povinnost na thingu, musel nejdříve složit přísahu na tento prsten.“ Je proto možné,

Prsteny objevené ve svatyni boha Ulla (Lilla Ullevi, Švédsko). [Zdroj](#)

že právě Forsaring kdysi dávno sloužil tomuto účelu. Tomu napovídá také (poněkud upravený) překlad zmíněného runového nápisu, který obsahuje právní ustanovení týkající se údržby posvátného místa:

Pokuta za zanedbání oprav kultovního místa: poprvé jeden kus hovzího dobytka a dvě unce, podruhé, dva kusy dobytka a čtyři unce podruhé, potřetí čtyři kusy dobytka a osm uncí, zabavení majetku, pokud nedojde k nápravě. Toto je možné požadovat, podle zákona lidu, který byl dříve vyhlášen a ustanoven. Toto udělali Anund z Tåsta a Ofeg z Hjorsta. A Vibjörn vyryl.

Z uvedených rozměrů Forsaringu jednoznačně vyplývá, že v tomto případě nešlo o prsten ale o daleko větší a těžší šperk. Jeho funkce však byla s největší pravděpodobností totožná s funkcí stallahringů.

Na základě výše zmíněných pramenů je možné konstatovat, že šperky kruhového tvaru (ať už prsteny, náramky či ještě větší předměty) se mezi starými Severňany těšily velké až posvátné úctě. S největší pravděpodobností symbolizovaly právo a spravedlnost, jak dosvědčuje

jejich použití během právních rozepří. Byly ovšem také znamením jak světské moci, tak i moci posvátné, odvozené od bohů. V pramenech se s nimi setkáváme jako s předmětem uctívání v chrámech a v neposlední řadě také jako s odznakem postavení knížat. Tato jejich funkce se nejspíše odráží i v Tolkienových verších:

Tři prsteny pro krále elfů pod nebem,
Sedm vládcům trpaslíků v síních z kamene,
Devět mužům: každý je k smrti odsouzen.

Kde se dozvědět víc?

- *Anglo-Saxon Chronicle*, přel. Ingram, J., ed. Ford, J. H., 2005.
- *Edda*, přel. Heger, L., Argo, Praha 2004.
- *Nestorův letopis ruský*, přel. Erben, K. J., Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha 1954.
- *Sága o Völsuných*, přel. Zatočil, Leopold, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1960.
- *Staroislandské ságy*, přel. Heger, L., Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha 1965.
- Brink, S.: Law and Legal Customs in Viking Age Scandinavia, in *The Scandinavians from the Vendel period to the 10. century*, ed. Jesch, J., s. 87–128.
- Simek R.: *Dictionary of Northern Mythology*, Alfred Kröner Verlag, Stuttgart 1993.
- Magoun, F. P.: On the Old-Germanic Altar- or Oathring (Stallahringr), in *Acta Philologica Scandinavica* 20, 1947/49, s. 277–293.
- Stein-Wilkeshuis, M.: Scandinavians swearing oaths in tenth-century Russia: Pagans and Christians, in *Journal of Medieval History* 28, 2005, s. 155–168.

napsal Argonantus

Literatura

PROMĚNY HISTORICKÉ FIKCE (I.)

I.

Historický román byl symbolem úctyhodné nudy.

Historická pojednání mívala strašnou spoustu stran; ať u Lva Tolstého, nebo u Jirásky, vždy to byla respekt vzbuzující baterie tlustých knih. Na nějakou tu stranu se nehledělo. Než baronka něco řekla, bylo to uvedeno dlouhým popisem interiéru, exteriéru i samotné baronky. Totiž hlavně jejího oblečení; svlečených baronek bylo k vidění žalostně málo. No, a když baronka konečně něco řekla, byla to nějaká společenská prázdná jalovost; rozhodně by se neslušelo, aby se šlo rovnou k jádru věci. Prohodilo se pár poznámek o poměru paní baronky k hraběti D., k panu arcibiskupovi a pochopitelně ke králi. I když D., král ani arcibiskup v příběhu nevystupují; ale znáte je ze školy a mohli byste se po nich ptát. A pokud se neptáte, stejně vám to autor řekne.

Ve chvíli, kdy se už chcete z nudy oběsit na hedvábné šňůře, visící z baldachýnu barončiny postele, stane se zázrak a konečně se dozvíte,

co chtěl vědět náš hrdina, když do toho zámku lezl před třiceti stranami.

„Ne! Nikdy!“ vzkřikne baronka a tvář jí pokrýje rumělec.

II.

Předpokládám, že patříte ke generaci, která tyto zážitky už nemá; a v dálce se tyčící hradby Jiráskových monstrknih obcházíte v bezpečné vzdálenosti. Co taky s tím. Příběh, který byste nakonec vyčetli, určitě znáte z několika filmových adaptací, kde polovina z nich lépe vystihuje podstatu doby, druhá polovina je zábavnější a hlavně jsou všechny tři poloviny mnohem rychlejší. Nesežerou vám měsíc čtení, jen dvě a půl hodiny koutání.

Výsledkem je, že to vlastně nikdo nečte. *Vojna a mír*, *Ohněm a mečem*, *Joseph Balsamo*, *Proti všem*, *Židovka z Toleda*, všechno marno; pokud někdo chce vědět, o čem to bylo, sáhne po wikipedii a hotovo. Že by se snad někdo smiloval nad *Třemi mušketýry*? Ale kdeže, nesmiluje. Všem stačí ty zfilmované verze; že by to někdo četl, to ani pomyslet. Jo, já jsem u *Tří mušketýrů ještě po deseti letech* taky odpadl, doznávám.

Historický román tohoto druhu nejenže vypráví o minulé době, ale často byl i docela dávno napsán. Zmínění autoři patří tak nějak k 19. století; buď k jeho časným začátkům, jako třeba Walter Scott nebo Victor Hugo, nebo alespoň k jeho konci, jako ten Jirásek. Jejich spřízněnost je očividná. Jsou to romantici v nejpůvodnějším

smyslu; děti bláznivé doby, která dostavovala gotické katedrály a hrála si na rytíře.

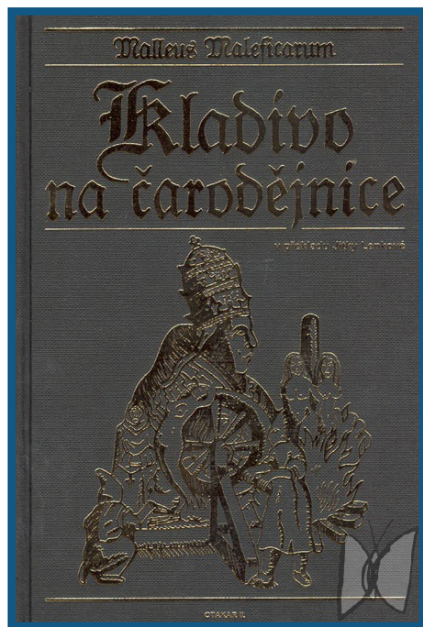
Takže tady je první motiv, co je hnal do historie; **romantické nadšení**. Vlající korouhve, barevné štíty, rytíři na koních, lámající kopí pro srdce krásných dam. Nebo šviháci elegantně šermující kordem. Tohle tam prostě je, ve všech případech. I když se Tolstoj noří pouze do napoleonských válek, které pro něho nejsou až tak dávné, i když Walter Scott sahá jen do doby pro něho sotva sto let staré, přesto je všude patrný duch bojovníků, pro které je ztráta cti mnohem horší než tisíc smrtí a letmý úsměv dámy tou nejvyšší odměnou. Bez této zvláštní nostalgické lásky k dávnověku by to nefungovalo vůbec.

Romantické nadšení se velmi často týká **národního obrození**, kde pan Herder zapálil srdce Evropanů tím, že jejich národ je obzvláště hrdinný, ušlechtilý a skvělý. Bývali Čechové, zdatní jonáci. Taky samozřejmě Francouzi, pokud jde o Huga nebo Dumase, Skotové, pokud

jde o Waltera Scotta, a tak dále. Vzorec je jasný – naši jsou frajeři, kdežto ostatním národům zbývá úloha padouchů. Když bitva, tak zejména taková, kterou naši slavně vyhráli.

Podobný a velmi setrvalý motiv je **zlatý věk**. Ono to dříve bylo vůbec nějaké lepší, barevnější, tráva zelenější a holky krásnější. Oblíbený nápad už v Bibli. Středověk tomu věřil dost masově – *jó, to tehdá, to bývali rekové, kdežto dnes svět spěje k zániku*. Tolkien, mimochodem, toto ze středověku automaticky přejal. Za starých dob u něho byla z balrogů rovnou vojska, pavouci byli drsnější a hrdinové hrdinštější. Nejspíš to celé není pravda; ale tento motiv zdaleka není mrtvý. Nadšení pro šermující rytíře je dost nezničitelné.

Bída a ruce usekané. Tak bylo řečeno trefně o Warhammeru; ale tento opačný princip proti předchozímu je docela rozšířený a u mnoha moderních vypravěčů 20. století začal naprosto převažovat. Samotná myšlenka pokroku odsuzovala historii do podřízeného postavení. Ve středověku byli sami blbci, nemyli se a upalovali čarodějnice. Lecjaký autor chtěl takto demonstrovat nekonečnou nadřazenost věků novějších. Nebo pokud byl kritický i k dnešku, pak

naznačoval, že *to je dnes hrozné jako ve středověku*, jako třeba Kaplický v románu *Kladivo na čarodějnice*.

Ale ono to má ještě jednu variantu, o hodně aktuálnější. Když chce být autor sadistický, například podle Vonnegutova pravidla nebo podle mého pojednání *Proč horror*, pak mu k tomu dávají staré věky značné možnosti. Moderní věk málokdy umožní hrdinovi vzít do ruky sekeru a jít zavraždit souseda, protože obvykle vzniká otázka, co na to policie a zákon. Pokud chceme vyprávět strašně temný příběh ze strašně drsných dob, stačí vyprávět třeba o dobách nájezdů Vikingů, kdy přífrčeli neznámí banditi, vyřezali pokojným občanům orly do zad a zase zmizeli.

Ale v 19. století najdeme ještě další veledůležitý motiv historické fikce. Čtenáře je totiž zejména nutno **poučit**; pan učitel Jirásek si bere ukazovátka a na stupínku ukazuje žákům, jak to tenkrát celé fungovalo. Ono to není jenom romantické; ono je to jedním dechem také vědecké. Odtud ta šílená láska k maniakálním popisům, odbočkám, výkladům a vysvětlivkám. A vedlejším postavám, které jsou v ději dokonale zbytečné. Podotýkám, že to je pokus překročit hranici umělecké fikce a vytvořit něco víc; dosáhnout, aby tam fikce byla zároveň reálnou učebnicí. To, co se dnes nazývá *edutainment*.

Usnadnění fikce. Toto je daleko rafinovanější motiv, dodnes velice aktuální. Lze snáze tvrdit neuvěřitelné věci, které se staly někdy strašně dávno, neb to málokdo zkontroluje. Proti fantasy nebo sci-fi, která obvykle děj odsune někam do vesmíru, si autor drží vysoký kredit uvěřitelnosti, protože *to je stále historie, takže se to doopravdy stalo*.

Extrémní případ takového postupu jsou případy, kdy autor umístil vyprávění do tak pradávných věků, že o nich nevíme prakticky nic. Následně mohl tvrdit skoro cokoli, jako v té sci-fi nebo fantasy. R. E. Howard takto svoje příběhy o Conanovi označoval za velice dávnou historii. Další podobný případ je spisovatel o pravěku Eduard Štorch; tvořil příběhy stejně fantastické jako Karel May se svými Indiány, i když se stále pasuje za autora historické fikce.

Trochu jiným směrem využili tutéž výhodu autoři *Rukopisů Zelenohorského a Královédvorského*. Tam se text vydával dokonce za autenticky historický, i když to bylo vymyšlené od A do Z. O starých Slovanech u nás toho víme dodnes strašně málo, takže autor historické fikce leccos domýšlet přímo musí.

Ale i při využití historie již trochu známější, třeba raného středověku, stále ještě tato výhoda funguje. Autor musí respektovat reálnou historii, ale vlastně ho to tak moc nesvazuje. Osobně mne tato zvláštní výhoda historie okouzila už hodně dávno. *Proč vymýšlet Středozemí, když ve Středozemí žijeme?*

Zjednodušení. Toto je motiv ještě rafinovanější. Trvalo mi řadu let, než jsem ho po-

chopil. Moje oblíbená doba, středověk, je jádro, dřev, podstata civilizace; všechno se redukuje na svůj prazáklad. Místo ministerstva a zemědělské politiky je z toho jeden snáze pochopitelný člověk. Místo průmyslové výroby jeden mlýn se dřevěným kolem. Místo strategického válečného plánování pár maníků s luky na kopci. Lze daleko snadněji dospět k tomu, co je podstatné a důležité. Nemusíme se zdržovat úřady, policií, mobilními telefony a dalšími nesmysly.

Vzorec historické fikce, živený porůznu všemi uvedenými motivy, býval mimořádně úspěšný, napodobovaný, ctihodný a neporažitelný. Autor se dožil nemalých poct a byl pohřben coby velký otec národa. Děti ve škole byly mučeny příšernými tresty, protože musely velíkánovo dílo číst a byly z toho zkoušeny.

III.

Až se to v moderním věku zadrhlo. Podobné věci se četly stále méně a také je lidé pomalu přestali psát. Historická beletrie se stala po delší dobu zvláštním okrajovým žánrem.

Hlavní díra v konceptu byla **věda**. Historické bádání urazilo za sto let od svého vzniku slušný kus cesty a všimlo si, že ne všechno, co tvrdili pánové Jirásek nebo Scott, se odehrálo přesně tak, jak tito pánové tvrdili. Problém nedosažitelnosti historie v rámci vyprávěcí fikce je zásadní objev. Část toho pěkně postihla třeba Vilma Kadlečková v článku [O historické fantasy](#). Už náš jazyk se od minulosti beznadějně liší; beletristický historický román může odpo-

vidat maximálně *překladu* příběhu z minulosti. Máme jiné věci v hlavě, jiné vidění světa, jinou zkušenost. Čím exotičtější a vzdálenější je to minulost, tím výrazněji tyto obtíže před autorem vyvstávají. Od historie se neustále vzdalujeme a naše postoje se mění.

V důsledku toho nové verze starých příběhů nenápadně upravují původní hrdiny tak, aby byli přijatelnější. Takový Homérův Achilles se nejenomže miloval s mladíkem, což se ještě donedávna dětem tajilo, ale občas ze žalu – nebo naopak z radosti – nechal pár mladíků obětovat. To se už raději tají i čtenářům a divákům současným; myslím, že Brad Pitt by v tomto původním Homérově pojetí asi v Petersenově *Tróji* moc neuspěl.

Mezi pojetím beletristické fikce, tedy uměleckým vyprávěním příběhu, a mezi pojetím verifikovatelného vědeckého poznatku se pomalu začala rozevírat propast.

Otázka reálnosti historické fikce má obraz i v trochu zmatené terminologii. Česky se celý žánr obvykle nazývá *historický román*, což má tu vadu, že se moc ani neuvažuje o možnosti, že by to byl kratší útvar. Anglicky se to jmenuje *historical fiction*, což zase Čecha strašně mate tou fikcí. Ale anglická *fiction* docela přesně a důsledně odlišuje vše, co opravdu bylo, tedy literaturu faktu, od toho, co vlastně nebylo, tedy *fiction*, a tedy po našem *beletrie*. Jak pravil trefně Eleshar na RPG fóru:

slovo fikce neznamená jen něco bohapustě vymyšleného. Fikce je téměř každý příběh,

kromě přísně historicky doložených. Téměř bych to slovo pro praktické účely ztotožnil se slovem vyprávění.

Sousední pozice *historické fikce* vedle *science fiction* je tedy naprosto správná a logická, jen pro nás trochu nezvyklá; nás ovlivnil Jirásek, který měl ty učebnicově pedagogické ambice, nejen nějaké *vyprávění*. Jádro problému je hlubší, než si Jirásek uměl představit. Jakmile pustil na scénu jakoukoli vymyšlenou postavu, třeba i obyčejnou a malou, začal s historií manipulovat; měnil ji ve *fiction*. Pokud má pravdu Bradbury ve svém pojetí historie a jediný motýl změni průběh událostí, pak vlastně není malých postav a není žádných drobností. V takovém pohledu už není jasný rozdíl mezi Jiráskovým vyprávěním a příhodami Sherlocka Holmese. Z toho by asi Jirásek velkou radost neměl, protože celý jeho pedagogický nápad umělecké dějepisné učebnice je tím pohřben.

Pes je zkrátka zakopaný v tom, že pokud nepopisujeme čistou historii, a tedy vlastně literaturu faktu, nic více a nic méně, a pokud nepostupujeme podle nejlepších a nejpřesnějších poznatků vědy, pak to nic jiného než *fiction* nikdy není. Anglický název je tedy zcela správný a já se k němu pokorně vrátil.

IV.

Kromě toho se v pojetí historické fikce na Jiráskův způsob skrývá od začátku ještě jeden neřešitelný rozpor, mířící do samotné podstaty

epického vyprávění. Příběh, jak jsme ho poznali v řadě různých podob – třeba v *příběhu o strašidle* nebo v *dektivce* – má tu vlastnost, že *nevíme, jak to dopadne*. To je jeden z hlavních důvodů, proč se tím čtenář vůbec zabývá. V tomto smyslu se řada historických románů opravdu spíše blíží literatuře faktu; **víme, jak to dopadne**; právě proto, že je to historická událost. Pokud napíšu román *Hus před koncilem Kostnickým*, visí už v tomto nadpisu ohromný spoiler; každý ví, že ho nakonec upálili. Pokud zfilmuje Besson *Johanku z Arku*, konec těžko bude jiný. Pokud to bude bitva u Kurska, pak je pro Němce zbytečné se snažit – Rusové stejně vyhrají.

Nápad na příběh o tom, že *naši vyhráli bitvu*, je pro umělecké psaní příliš jednoduchý a nedostatečný. To nestačí ani na povídku. Chybí tomu jakékoli překvapení; ta další nutná zátáčka, *ozvláštnění*, o kterém psal Havel v *Anatomii gagu* a já v *tomto pokračování* série článků o příběhu. I v jednoduchém příběhu musí být nějaké ale, nějaké překvapení, nějaká zrada; naši vyhráli, ale jen proto, že jim vlastně pomohla protistrana, třeba.

Výhrada, popsaná v předchozím oddílu, potom tvoří s touto jakýsi neřešitelný dvojí

chvat; *jako učebnice to nemá cenu, protože to z podstaty věci nemůže být přesná pravda. Jako vyprávění to nemá cenu, protože je konec známý dopředu*. Myslím, že tohle je jádro problému, proč se klasické historické romány dočasně vytratily ze scény.

V.

A přece. Vědecky vyvrácené, tisíckrát přesety písek, přesto historická fikce stále žije. Dokonce se zvláštním způsobem zadními vrátky vrací.

Jednu z úspěšných metod této důmyslné nekromancie lze předvést na případu *Titaniku*. Všichni ho známe; nepotopitelný parník, který se potopil; legenda mezi námořními katastrofami. Je to historická událost, o které se dá vyprávět. No, a tak se vyprávělo. Mnohokrát. A lidé pokývali hlavou, vyslechli to a pak šli dělat něco jiného. Nikdy se to nedostalo ani mezi přední katastrofické filmy, jako bylo třeba daleko slavnější a zcela vymyšlené Dobrodružství Poseidonu.

Až přišel James Cameron a stal se Pánem světa, jak je všeobecně známo.

Na první pohled je poměr Cameronova oblíbeního úspěchu ve srovnání s ostatními výtvořky nesnadno vysvětlitelný. Těžko to lze přičíst filmovým trikům, i když na svou dobu velkole-

pým. Takový efekt by vyšuměl za pár let. Nelze to ani připsat hvězdnému Di Capriovi a Winsletové, neb ti se hvězdami stali teprve díky tomu filmu.

Jádro věci je v té očividné dvojmontáži dvou příběhů, pečlivém záznamu katastrofy a zamilované historce z červené knihovny. Vypadá to jako nesmysl a ty dva příběhy k sobě nijak nepatří, ale tahle symbióza se zajímavým způsobem vzájemně vyživuje. Například; je to historická událost, takže ještě před vstupem do kina víme, že se Titanik potopí. Jenže Rose a Jack jsou postavy historii neznámé, příliš malé na to, aby je někdo někde zaznamenal; takže vlastně nevíme, jak to s nimi dopadne. Kromě toho kombinace osudu Titaniku a osudu dvou malých postav dává věci jakýsi zajímavý vertikální rozměr. Člověk není schopen pochopit jeden a půl tisíce utopených lidí; ale chápe docela dobře jednoho nebo dva, kteří jsou mu nějak blízcí. Takže skrz obavy o ty dva najednou úplně jinak vnímáme i ty ostatní. Zkrátka, na předchozí Titaniky se dívalo také plno lidí, ale mnohem méně jich u toho brečelo.

A funguje to i v protisměru. Příběh Jacka a Rose je příšerně prostoduchý cajdák; Rosamunde Pilcherová, odpolední představení televize k žehlení; vyslechnout a zapomenout. Není to nijak moc objevené nebo výjimečné. Ovšem zasazeno do maniakálně pečlivých a reálných kulis historické katastrofy to je také najednou jinak; vidíme, že nebezpečí, které jim hrozí, je přímo biblických rozměrů; a hlavně, stále můžeme tvrdit, že se *to reálně stalo*.

VI.

Vnést do historie malou postavu, jakéhosi průvodce, který už tak moc historicky věrný být nemusí – nebo je alespoň nedoložen – je přitom staříčkový tah. Vlastně je to návrat k prapočátkům historické fikce, na které se už poněkud zapomnělo. Většinou známe tento nápad v podobě již trochu degenerované – Jirásek vytvářel například *typické hrdiny*, kteří měli typické chování a řešili typické problémy. Aby nám lépe pedagogicky zobrazil uvažování doby.

To staříčkový Dumas nebo Walter Scott na to šli většinou jinak, blíže tomu Cameronovi. Takový vložený a vlastně historií neprokázaný hrdina mohl být naopak jedním z hlavních důvodů, proč kniha vznikla. Historická fikce tohoto typu je vlastně *příběh hrdiny na pozadí velké historie*.

Dokonce se šlo ještě dál než Cameron. Někdy ani příběh sám historický není, je zcela vymyšlený a nevíme, jak dopadne; reálná je jen ta historie v dálce. *Tři mušketýři* jsou přesná ukázka. V pozadí si běží velká Jiráskovská historie; král Ludvík XIII. a kardinál Richelieu, kterého si díky románu každý pamatuje. K nim se odehrávají odpovídající události, například obléhání La Rochelle. Ale to nás moc nezajímá. Jádrem románu je zcela smyšlený romantický příběh o královně, jejím milenci a jejích věrných třech mušketýrech, kteří jsou, jak známo, vskutečnosti čtyři. Je to napínavé, zamilované a není divu, že se to s úspěchem recykluje stále znovu po stopadesát let. Vzájemná symbióza obou složek tu funguje stejně šťastně jako u Titanicu.

Mušketýři by nedávali smysl a nemohli efektně šermovat za čest dámy, kdyby neměli odpovídající historický rámec. Historický rámec by byl bez mušketýřů totálně nudný a nikdo by si ho nepamatoval.

Třetí příklad podobného postupu je pro naše účely nejnapínavější.

Je jím román *Ivanhoe* od Waltera Scotta, což je vlastně jedna z nejstarších historických fikcí vůbec. Dílo vzniklo už roku 1819, tedy ještě hodně před těmi Mušketýři. Autor tentokrát výjimečně nechal plavat pro něho ne až tak dávné Skoty z doby barokní a klasicistní a ponořil se do doby, kde je historie jenom velmi mlhavě naznačena. Vydal se tedy na trasu, kterou jsme si popsali jako *usnadnění fikce*.

Historie ví, že se král Richard I., zvaný Lví Srdce, vracel z třetí křížové výpravy domů do Anglie, když byl cestou zajat v Rakousku. *Po propuštění se v roce 1193 vrátil do Anglie. V roce 1194 již vedl válku proti Francii.*

Všech asi 500 stran děje se stihne někde uvnitř té stručné druhé věty v předchozím odstavci a před začátkem věty další. Pozorujeme to z perspektivy bratra Jana a jeho dost vykutálených normanských rytířů, vykreslených coby cizí okupanti, kteří si vládou v Anglii podle svého a poněkud tam kradou. Král Richard a jeho návrat je pro ně velmi nepříjemný mrak na obzoru, o kterém není jasné, kdy a kde přesně udeří. Kromě historických postav tu jsou zlí Normani a utlačovaní Sasové, se kterými je o dost větší nuda. A také postavy další, již zcela vymyšlené, jako třeba titulní sir Wilfred z *Ivanhoe*.

A všichni, vymyšlení nebo historičtí, společně provádějí věci, o kterých nemá historie ani tušení. Lze doufat, že by se akční hrdina Richard I. mohl zaplést do obléhání hradu a turnaje, když by jel okolo, nebo že by jeho bratr zkoušel návrat bratra překazit. Historie nám ovšem takové události v ničem nepotvrzuje.

Už na velkolepém turnaji se to všechno s těmito skrytými motivy postupně popere a rozvine se stejně velkolepá šermovačka jako v těch mušketýrech. Historie nehistorie, hlavní je, že rytířové rytířují, korouhve se korouhví a krásné dámy jsou ušlechtilost sama. Trhák, je-

hož romantické vyznění se nikdy nikomu nepodařilo přenést na plátno. Dílo, které jaksí mimochodem a ve vedlejším plánu vytvořilo Robina Hooda tak, jak ho dnes všeobecně známe. Tento román je zřejmě z velké části odpovědný za následné pojetí historické fikce v 19. století; zakladatelské dílo, bez kterého by možná všichni tihleti Dumasové a Jiráskové buď nevznikli, nebo by alespoň psali dost jinak.

Osobně mne tahle věc zasáhla velice dávno. Určitě mne nadchli ti rytíři a vlající korouhve. Je ovšem také nutno přiznat, že je Ivanhoe román trochu užvaněný a kompozičně podivně vratký. Nebo vás asi zmate podivně nedomrlý hlavní hrdina vedle některých vedlejších postav. Nebo jak to prapodivně vrcholí největším dramatem uprostřed knihy a pak to tak nějak záhadně chcípne. Po tom obléhání snad zbytek ani nemusíte číst. Nebo autorova nezkratná hravost, se kterou tvořil ty zábavné figurky zbojníků, která se tak tříští o sošnou pompézní nudu utlačovaných Sasů, co mají být čtenářovu srdci nejbližší, ale nějak nejsou.

Protože jsem v té době už zkoušel psát, ty evidentní vady mne zvláštním způsobem provokovaly, abych je zkusil opravit a napsat to

jinak. Vyrobil jsem vlastní verzi, která na nějakou historii úplně kašle, protože hlavní je, že rytířové rytířují, korouhve se korouhví a krásné dámy jsou ušlechtilost sama. Vznikl můj nadlouho nejdelší text vůbec, taková novela; nikdy jsem to nevydal, nikomu to neukážu, neb je to samozřejmě mizer-

né. Ale tímto podezřelým výtvozem mne kdysi historie lapila a už nikdy tak úplně nepustila.

Asi o pět let později, někde přesně na tom klíčovém prahu k vlastnímu psaní, jsem spáchal text podstatně kratší a kvalitnější, který polovinou objemu ještě vězí v Palackém a Jiráskovi, ale zároveň se už v něm rýsují úplně jiné směry. Je uveřejněn v tomto čísle Drakkaru asi po 25 letech od prvního vydání v novinách, které mezitím už dávno neexistují.

VII.

Celý výlet historickou fikcí by byl čistě osobní a obecně těžko využitelná záležitost, kdybych nedávno nezjistil, že se ten ústřední princip **nalezení správného poměru historie a fikce** neustále ztrácí a znovu nalézá.

Kdysi na počátku vypravěči jako Homér předvedli v akci velkolepé hrdiny a vyprávěli děj, úžasný děj, který procházel tisícovkami veršů, potažmo stovkami stran. O věcech, které jsou vratce podloženy skutečnou historickou událostí, ale vyprávěním nabyly daleko kolosálnějších a zajímavějších tvarů.

Pak se na to nějak zapomnělo. Ale ne navždy; přišel středověk, a v něm se zrodili další vypravěči, kteří dali světu takové hrdiny jako *Dietrich von Bern*, *Beowulf* nebo *King Arthur*. Rozeznat v tom zbytky historie dokáže jen nejbystřejší oko; devět desetin všeho je fikce, kopa napínavého děje a nějakého šermování. A kvetlo to a rostlo dál, hluboko do renesance, romány jako *Amadis Galský*, snad ze 13. století, který se dočkal asi deseti – nebo kolika – pokračování.

A pak se na to nějak zapomnělo a Cervantes se tomu posmíval; ale jen do toho příchodu Waltera Scotta, který měl zase na co navazovat.

No, a pokud tvrdím, že se na historický román znovu jaksí zapomnělo v době moderní a byl považován za odepsaný, tak to byl zase jen přechodný stav věcí, který už zase moc neplatí.

Za všechny třeba G. R. R. Martin, jeden z mistrů zcela současných. Ve *Hře o trůny* je asi ve třetině knihy turnaj a hlavní hrdina je podivně nedomrlý, kdežto vedlejší figurky jsou mnohem zajímavější. Nemohu se zbavit dojmu, že se Martinovi stalo kdysi dávno úplně to samé co mně; četl román *Ivanhoe* a pocítil potřebu to napsat malinko jinak. Podobnost konstrukce začátku obou románů je značná. A dokonce je to ještě víc užvaněné a kolosálnější než kdysi; než

se propracujeme k tomu turnaji, kde se konečně začne něco dít, čekají nás tři stovky stran vzpomínek na dávné historie a spousta jalových řečí. Kdybychom vzali perexovou scénu tohoto článku a dosadili místo anonymní baronky lady Catelyn Starkovou a postel s baldachýnem nahradili lesem s čarostromy, nenajdeme podstatnějších rozdílů.

VIII.

Smysl tohoto cyklického výletu historickou fikcí, který skončil přesně v místě, kde začal, je podivný a matoucí. Ona totiž historická fikce je podivná a matoucí. Na jedné straně je historická fikce vyvrácený a v principu nemožný nápad; tím, že je fikce, nemůže být historická a tím, že je historická, nemůže být fikce. Na druhé straně, starověcí hrdinové v sandálech a šermující rytíři stále fungují. V každé nové generaci se najde někdo, koho to nadchne.

Pokud bych chtěl dávat nevyžádané rady, jak se stalo tradicí, pak bych řekl, že:

1. *Historie vás nezabavuje povinností vymyslet příběh.* To, že Skotové vyhráli u Bannockburnu, to není příběh, nýbrž historická událost. *Příběh je to, co historie neví;* třeba rozvíjení nápadu, že tam bojovali templáři, kteří uprchli Filipovi Sličnému z Francie... a možná měli templářský poklad... V příběhu pro literaturu i pro hru potřebujete *situaci*. Od ní se jakýkoli příběh odvíjí. Něco, co ohrožuje hrdiny, tlačí na ně,

2. *Milujte svoji historii.* Když ji budete studovat poctivě, odmění se vám zvláštním kouzlem věrohodnosti. Pokud proti sobě pustíte vymyšlené rytíře, bude to fajn. Ale pokud to uděláte s rytíři reálně existujícími, kteří mají reálná jména, reálné erby a reálné hrady, bude to lepší; *magie opravdových jmen, opravdových míst a opravdových událostí* vtáhne všechny do věci daleko větší silou. A pátráním v příhodách rodu najdete leccjakou historiku, která by vás možná nikdy nenapadla.
3. *Nepište Proti všem.* Tady prostě opisují Hudského univerzální radu; doba se změnila, a akvariijní rybičky dlouho neudrží pozornost. *Každá scéna má posouvat děj či rozvíjet postavu,* žádá Vonnegut. To, že jste nastudovali sto stran k historii Skotů, nutně neznamená, že je musíte čtenářům všechny vnutit. Když to budou chtít vědět, nastudují si to sami. Je podstatné se soustředit jen na detaily, které mají vliv na samotné vyprávění. Určitě jim nekažte pěkný souboj rytířů tím, že ho utopíte v nepodstatnostech. Z neznámých důvodů mají historické věci tendenci k užvanělosti. Nutné to při tom není; existují i krátké a úderné příběhy, jako třeba Goldingova *Věž*, nebo Jiráskovo (!) *Z Čech až na konec světa*. Kompozice, přirozená délka vyprávění tu platí bezpodmínečně také.

4. *Využijte přirozenou sílu svojí historie.* Do středověku jste lezli proto, aby se rytíři mohli šermovat. Do Homérského starověku jdete kvůli meči a sandálům. Do renesance se jde kvůli elegantním švihákům a na divoký Západ kvůli pistolníkům, kteří ustřelí mouše levou přední nohu. Vaše publikum to tak trochu očekává. Pokud chcete něco jiného, jděte rovnou jinam.
5. *Neváhejte v pravý čas historii zradit.* Husa nakonec upálili – ale, konečně, co je vám do toho? Zkuste zvážit, jaké to bude, když se ve vašem románu – nebo ve vaší hře ještě snadněji – podaří hráčům Husa zachránit a k čemu všemu by to mohlo vést. Co kdyby třeba v důsledku toho husitské války vůbec nezačaly?

A tím se ovšem ocitáme ve druhém díle pojednání.

PÁN S HRÁBĚMI

napsal Argonantus

Stála na břehu a vítr si pohrával s jejími dlouhými černými vlasy. Měla na sobě dlouhé bílé šaty, které rozhodně nebyly vhodné do dnešního podzimního bláta a větru. Ale šaty byly úplně čisté, jako by v nich nemusela jít celé míle po kopcích, aby se sem dostala.

Nad námi se tyčily obrovité rozvaliny hradu, ke kterému se hnala malá bystřina; dáma v bílém stála na břehu malého jezírka a dívala se upřeně do vody.

Chvíli jsem ji pozoroval; v pusté krajině mi připadala přízračná jako zjevení. Potom jsem ji pozdravil. Nevšimla si mne. Jako by mne vůbec neslyšela. Až po chvíli zvedla hlavu; krásné černé oči se zahleděly dolů po svahu – a spatřily mne.

Na okamžik zazářily nadějí, potom ale opět pohasly.

Žena odvrátila pohled – a znovu se zadívala do vody.

„Prosím vás...“

Něco mne přimělo, že jsem nedořekl. Žena si mne vůbec nevšimla. Mezi námi byla neviditelná zeď něčeho, čemu jsem nemohl

rozumět. Pohlédl jsem naposled na ni, na jezírko, na mohutný hrad nahoře – a odcházel jsem.

Tajemství dámy na břehu jezírka jsem poznal až o mnoho let později po tomto setkání.

Na severu země, v jednom z nejzapadlejších koutů Evropy, žily v dávných dobách kmeny Prusů. Obývaly nekonečný les na břehu moře; nekonečný les, protkaný jezery a bažinami. Bažina a les je chránily před okolním světem; sídlili zde jejich pohanští bohové a duchové.

Křesťané a jejich kamenné kostely sem nemohli proniknout. Naráželi na neprostupnou zelenou hradbu, plnou bažin a kouzel. Jako by sem ani Boží oko nedohlédlo; jako by zde Jeho moc končila. Ze svatých mužů jen málokdo došel zpět, aby vyprávěl, jaký svět se zde skrývá. Náš svatý Vojtěch zde kdysi zahynul; kněz Slavek z českého rodu Hrabšiců zde byl na čas dokonce biskupem, nakonec jej ale Prusové vyhnali.

Ani řádoví rytíři, které sem křesťanští sousedé povolali, nedokázali les zdolat. Bažiny zadržely železné jezdce a jednotlivé bojovníky přepadali Prusové na malých, lehkých konících. Zjevovali se jako zázrakem z křoví s podporou lesních skřítků a zase tajemně mizeli; nepolapitelní, neporazitelní.

Staletí chránil zelený hvozd jeho obyvatele, jejich prastaré zvyky a právo, jejich kmeny a rody. Žili tak jako jejich otcové; neznali stát a kamenné hradby, nepsali knihy a neklečeli v kostelech; neznali neděli ani peníze. Nikdo nerozuměl jejich řeči a oni neznali jazyk svých sousedů.

Ve středu země pak bylo místo cizincům nejtajemnější; sídlo náčelníků, posvátné Romove. Místo hradeb a města tu stály hliněné valy a veliké sruby; místo kostela posvátný háj s obrovitým dubem. Na něm visely modly, které žádný křesťan nespatriil.

Staletí les hlídal ten zapomenutý kraj; ale dobyvačnost křesťanů byla nekonečná. Přišel čas, kdy země a bažina zradily svůj lid. Kdy byla strašná moc stromů zlomena. Stalo se to tak, že řádoví bratři, němečtí křižáci, požádali o pomoc v boji s pohany nejmocnějšího krále té doby.

A ten jednoho dne přišel. Přišel sám král Železný a Zlatý, Přemysl Otakar, král Čechů, před kterým se třásla zem. Přišel s šedesáti tisíci bojovníky. Kromě křižáků s jejich velmistrem tu byli rytíři z celé Evropy; Němci, Italové, Francouzi a také Poláci. Přišli i nejhroznější z nich – Přemyslovi železní páni čeští. Byli tu slavní rytíři rodu Vítkovců, Ronovců či Markvarticů; byl tu i sám Boreš z Oseka s hráběmi ve znaku, kterého se sám král obával. Byl prvním mezi pány své země; v Čechách mu říkali podle jeho erbu Hrabě, ne pro posměch, ale s úctou. Dodnes znamená slovo hrabě v naší zemi to též, co veliký pán.

Vojsko královo přišlo v nejstrašnějších mrazech, po Novém roce. V době, kdy křesťané obvykle nebojovali. Ale teď se železná jízda zjevila na zmrzlých bažinách a lesní duchové byli bezradní. Rytíři na ohromných koních jako pancéřové věže kráčeli vpřed a vše před nimi prchalo v bezmocné hrůze. Žádná kouzla a žádné čary, žádné zbraně a žádná síla nemohly zadržet strašného krále. Tisíce pohanů se modlily k posvátným stromům; snad nikdy nebyl dub ověšen tolika dary. Ale vše marno; železná záplava se valila po zmrzlých jezerech, páčila lesy a tančila po bažinách.

Až ke svatému Romove došli rytíři. Zde kázal český král spálit les plný pohanských kouzel, spálit les, který zahubil svatého Vojtěcha. A plameny pohltily slávu pruského národa, jeho víru a zákon; zahubily ty, kteří do poslední chvíle věřili v moc a ochranu velikého dubu. I ten staletý strom byl spálen a z kořenů vyvrácen; tím navždy pomínula moc severního lesa.

Když viděli náčelníci tu hroznou pohromou, vrhli své lidi do posledního zoufalého boje, poblíž jednoho z lesních hradů. Ale kouzlo bylo zlomeno; lehká jízda bezmocná proti pancéřovým obrům; odpor utonul v krvi. Lesní hrad byl dobyt a většina Prusů zahynula. Ti, kdo přežili ten den, viděli, že je vše ztraceno. Vzdali se českému králi. Nad troskami svatého stromu se sešli přední z nich s Přemyslem, velmistrem křižáků a dalšími.

„Před tebou v prachu ležíme, ó králi, v naději, že naše životy ušetříš. Splníme, cokoli žádáš,“ řekl jeden z náčelníků, dnes už bezejmenný.

„Já nepřinesl zkázu,“ odpověděl král, když mu slova přeložili. „Já přinesl světlo a dobrotu Kristovu! Pokud se skloníte před Jeho majestátem, pokud se zřeknete mrtvého, pak vás čeká spása a bratrství v království Kristově.“

„Splníme, oč žádáš,“ řekl onen muž, tichý a zlomený. „Zříkám se bohů svých otců a skláním se před tím, jehož zvou Jediným.“

Král Přemysl Otakar ihned kázal, aby toho muže pokřtili a aby byl nadále Otakarem zván. Když se tak stalo, oslovil jej jako bratra a pozval ho ke stolu.

Markrabě braniborský učinil po vzoru krále; nechal jednoho z náčelníků pokřtít jménem Ota, jménem svým. Další z Prusů potom křtil biskup Bruno; nejvznešenější z výpravy byli jim za kmotry.

Hrabě Boreš z Oseka nechal k tomuto obřadu vybrat nejkrásnější dívku v zástupu. Byla dcerou jednoho z náčelníků a lid ji měl ve veliké úctě. Zнала totiž všechna tajemství lesa; prý se i ve štiku dokázala proměnit; koně zastavila pouhým pohledem a větve jí z cesty uhýbaly.

Ale když jí řekli, kdo je ten český pán, poklekla před ním a prasila: „Bála jsem se, že jednou přijdeš. Tvůj bratr, který nám zde kázal učení Pána Krista, nás varoval, když jsme se jeho víře posmívali.“

Říkal, že on nám kříž jen s láskou a holou rukou přinesl – jeho mocný bratr však přijde s mečem a štítem. Odešel od nás, řka, že tvůj příchod bude znamenat konec vlády našich bohů. Jsi zde. Zříkám se toho, co je ztraceno.“

Boreš z Oseka, dojat tou podivnou věštbou svého bratra, nechal dívku pokřtít jménem Richardis, zvláštním jménem na paměť anglického krále, slavného bojovníka s pohany. A potom, na dotvrzení toho, že křesťané jsou si bratry, se nechal s dívkou oddat.

Prusové byli ohromeni proměnou, ohromeni velkorysostí k těm, kteří přijali křest. A zdá se, že jich ke křtu daleko více přilákala tato velkomyslnost než hrozba neodvratnou zkázou.

A tak se zdálo, že národ Prusů přece jen ujde smrti, okraden o své právo, ale s novou nadějí. Země začala nově vzkvétat. Král kázal nové město založit na místě Romove. Nové kamenné město, výstavné a krásné, pro slávu nové země – pravou vzornou obec Páně. Město nazval Královec, aby Prusové nezapomněli na mocného krále, který je založil. Znovu jej další následovali a nejednu osadu či město zbudovali. Pan Boreš nechal stavět město Osek a hrad Riesenburk, nazvaný podle svého hlavního sídla v Čechách.

Avšak přišel čas, kdy se měl král vrátit domů do své země. Toho večera za ním přišel Boreš z Oseka. A řekl králi:

„Můj pane! Smělá bude moje řeč, ale vyslyš ji, prosím, milostivě a s rozvahou. Tvoje Čechy jsou dnes větší než kdykoli předtím. Vyzdvihl jsi svoji zem jako nikdo před tebou. Na poledne ti padá k nohám jedna alpská země po druhé; vím, že jednou – a snad to ani dlouho nepotrvá – dosáhneš svým mečem až k moři polednímu. Nedosti na tom; dnes ti leží u nohou tato půlnoční země, u chladného moře na půlnoci. Ze dvou stran sevřel český lev Polsko, slabé a rozvrácené. Však i ono při vůli Páně ozdobí tvoji korunu!

Hleď, pozoruj se mnou tu obrovitou říši českého krále, od moře k moři, nekonečnou, mocnější než říše císařova! Vždyť i král Francie se stal pánem říše tak velké, že mu už císař ani papež nevládnou; proč by se Čechy na další věky tvojí zásluhou tak vysoko nedostaly? Povím ale jedno; sám ten veliký sen nenaplníš. Jen s českými pány, železnými pány, kteří budují tvoji slávu, se staneš králem králů! Už dnes jsou tvoji páni víc, nežli lecjaký říšský markrabě – učiň je tedy knížaty, dej jim části té nekonečné země, kterou sám na koni neobjedeš, dej jim tu zem, aby ji pro tebe na koni spravovali!

Hle, můj rod je dobrý; dvě staletí patří k nejlepším v zemi; přede mnou se Čechy třesou; několik mocných hradů mi patří. Mojí ženou je urozená paní této země. Učiň mne, králi, pruským vojvodou!

Hle, odejdeš – a země upadne zpět do pohanství. Odejdeš a němečtí křižáci uchvátí tuto zem – a ne však ke slávě Čech. Můj bratr Slavek tento lid víře učil – Čechové a můj rod jim nejsou cizí jako Němci.

Řekni jen slovo, králi, a jednou vyplují z Královce lodi s českým lvem; řekni slovo a páni s hráběmi budou držet tuto zem, i kdyby z Čech nic jiného zbýt nemělo!“

Král vyslechl tuto řeč a zachmuřil se.

„Čeští páni byli vždy hotovi něco vzít, ale málo za to dávat. Pravdu máš; Čechy porostou tak, že se i císař s papežem budou třást. Ale jako mnoho tvých přátel jsi zapomněl, že Čechy patří pouze králům z rodu Přemyslova; i kdyby byly sebevětší. Co králi patří, to král si uhlídá. I kastelány dosazuje král, jen dokud se mu nezprotiví. Hleďme jen, vojvodu pruského! Až tam sahá tvoje opovázlivost! Mluvíš o hradech v Čechách. Zapomněls, že všechna zem i s hrady patří králi. I s tím tvým pyšným Riesenburkem! Pruskou kněžnou mne chceš zlákat – však sis ji sám nechal pokřtít! Pěkné by bylo tvoje panování; jistě bys za chvíli zapomněl, kdo je král a kdo jen

pán. Nepotřebuji tvoje služby, pane s hráběmi. Král si korunu sám uhlídá!“

A král už jen zlobně máchl rukou a pak spěšně odešel, aniž by dal oseckému pánovi příležitost k odpovědi.

O té věci spolu již nikdy nemluvili. Ani po návratu do Čech. Plynuly roky.

Moc krále Přemysla stále rostla. Mnoho bojů vyhrál král Železný a Zlatý; jeho vojsko slulo co neporazitelné. Jedna za druhou mu padaly země do klína; jeho moc se vskutku dotkla jižního moře.

A v největších bojích s ním slavně vítězili jeho páni; Jaroš z Poděhus, Smil z Lichtenburka, Havel z Lemberka, Závíš z Falkenštejna a také Boreš z Oseka, nejmocnější z nich. Ale žádnému z nich nedal král ani píď země, kterou dobyl, jen dočasné správcovství svěřoval. Naopak, často za své hrady prohlašoval, nejen koruně odcizené, ale i nově stavěné. Tak mocným pánům z Růže vzal Ústí i Hradec Jindřichův, na zlost jim postavil klášter Zlatou Korunu. Frýdlant sebral panu Častolovovi a Velešín pánům z Michalovic. I Boreš Osecký byl postižen; koruně připadlo město Ostrov, založené jeho dědem Slavkem. Boreš začal málem vyjednávat s největším nepřítelem Přemysla, císařem Rudolfem – ale tehdy ještě došlo ke smíru s králem. Když však přišla pohroma na Přemysla Otakara, když se spojili všichni jeho nepřátelé v cizině, sebral král Boršovi ještě Kostelec nad Labem. Páni, již dlouho nespokojení, povstali proti králi, ač věděli, že to znamená zkázu pro celou zem. Boreš z Oseka a Závíš z Falkenštejna, dva vůdci nespokojených, dokázali to, co se nepřátelům země nedařilo; donutili krále, aby se vzdal císaři.

Ztraceny byly Alpské země, ani pomyšlení nebylo na návrat do Pruska či na dobytí Polska. Nešťastnému králi bylo ponecháno jen to, s čím svoji slávu začal – Čechy a Morava.

Jednoho podzimního dne, léta páně 1277, byl osecký pán povolán ke králi, aby se zodpovídal ze své zrady. Rozžehnal se tedy Hrabě se svojí paní a slíbil jí, že se za několik dní vrátí; ať jej vyhlídí na cestě pod hradem. Snad se spor dobře skončí, když je moc králova je tolik oslabena. Potom vzal svůj štít se znamením hrábí, osedlal koně a vyrazil na Prahu.

Byl sychravý, listopadový den a vál ledový vítr. A nálada krále byla právě tak ledová. Když vešel ke králi osecký pán, všichni okolo mlčeli a hleděli do země. Králův pohled ještě potemněl, když řekl:

„Povolal jsem tě, pane z Oseka, aby ses zodpovídal ze zrady na své zemi a na svém králi! Mluv, sic je to naposledy!“

Mocný pán řekl: „Můj králi!

Poprvé jsme se střetli kdysi dávno; tos zradil svého otce a chtělš jeho trůn. Již jsi měl korunu v ruce; já tě však porazil. Za to jsi mne držel ve věži; jen za to, žes pravého krále zradil a já byl věrný.

Ale potom, když jsi zemi vládl, jsem za tebe slavně bojoval. Kdo pobil v Pruské zemi více nevěřících nežli máš prstů na rukou a nohou? Kdo přešel v boji s Uhry po mrtvých tělech jezdců a nepřitele rozdrtil?

Za to ses mi odměnil – nic z nové země jsi nedal, jen to, co jsem odedávna držel, jsi sebral. Však nejsem jediný, komu ses takto odměnil – pan Závíš Falkenštejnský nebo Čeněk Frýdlantský by mohli vyprávět. Byls král bohatý, ale skoupý; teď jsi jenom skoupý. Poplenil jsem zemi, když jsi mne potřeboval, za to, že jsi vzal, co ti nepatřilo. Jsme vyrovnáni. Teď řekni, jak dojít ke smíru; jak znovu a lépe stavět to, co bylo zmařeno.

Král vzteky hryzl ret.

„Kdysi dávno jsi takto nabízel – abych ti dal zemi, pak prý budeš sloužit. Zapomněls, že jsi jenom můj vazal, pane z Oseka, můj

kmán, který slouží a neptá se. Já určím tvoji odměnu; když jsi vyhrál, měl jsi kořist. Dnes jsi zradil. Spravedlnost znám jen jednu – smrt.“

Boreš z Oseka se rozhlédl kolem.

Viděl jen pohledy, zaryté do země. Nikdo nepovstal na jeho obranu. Mlčeli i ti, kteří nebyli s králem v dobré vůli, ze strachu před hněvem Přemyslovým.

„Tak je to tedy! Jestliže musím zemřít za to, co jsem učinil, pak zemřu. Ale tebe, králi, proklínám; proklínám tvé dílo, proklínám tvůj bídný život. Tvoje lakota okrade Čechy o slávu navěky; přinese bídu, hroznou bídu zemi.“

Odsuzuješ mne, ale se mnou i můj rod a zemi mé ženy; odsuzuješ i sebe. Proklínám i tebe, Falkenštejne, příteli falešný, který dnes mlčí a třese se o svoji hlavu; proklínám všechny zde!“

A potom Boreš z Oseka pronesl strašlivá slova zapomenutým jazykem, jazykem mrtvých stromů ze severu. Slova, která postihnou nejprve toho, kdo je vyřkl – která hubí i jeho rod.

Hrůzou se zachvěli všichni; zbledl i král; vzpomněl na nářek umírajících pohanů před mnoha lety. Nařídil mlčet o tom soudu, o všem, co bylo proneseno pánem z Oseka.

Ten byl zanedlouho již mrtev a jeho hlava se koulela v krvi poblíž Černé věže Pražského hradu.

Železný Hrabě byl mrtev, ale jeho slova nešlo odvolat.

První dny čekala jeho žena pod hradem Riesenburkem; čekala a opakovala slova, která jí donesl vítr.

Za několik dní zemřel i její první syn Slavek; zlomil si vaz pádem z koně. Boršova žena odešla z hradu a nikdo ji nespatriil dříve než další rok. Znovu na cestě u jezírka, pod hradem.

Ve strašné bitvě, zrazen pány, zemřel král Přemysl Otakar; rozsekali ho sedmnácti ranami, když už se vzdával do zajetí; mrtvé a nahé tělo vláčeli po zemi.

Hrozná bída udeřila na českou zemi; krále nebylo, mor zabíjel a cizinci loupili.

Znovu spatřili oseckou paní u jezírka; ti, kdo ji viděli, s nářkem prchali. Ale smrt přesto přišla na hrad; zemřel druhý syn Boršův jen tři roky po otci. Zbyly po něm dvě malé děti – ty odvezl poručník. Hrad zůstal prázdný, dokud synové nedospěli. Jejich panství bylo ale rozchváčeno a oni nikdy nedosáhli bývalé slávy.

Znovu přišla paní k jezírku; znovu zazněla kletba. Stihla Závise z Falkenštejna, který málem uchvátil korunu, ale nakonec byl bídně stát před vlastním hradem.

V daleké pruské zemi němečtí rytíři pomalu hubili ty, kteří přišli o svoji víru a kteří se nenaučili žít nově. Jejich vládce, který by je vedl a sjednotil, nikdy nepřišel. Kraj byl vyhuben, vypálen, vyliďněn; křižáci nechali les na ochranu před nájezdy ze severu pustý. Prusové vymřeli do jednoho; vymřel i jejich podivný jazyk; odešli duchové z lesa.

Osečtí páni chudli a upadali další staletí, ztráceli jeden hrad za druhým. Nakonec i Riesenburk prodali a vymřeli v chudobě. Noví majitelé nikdy obří hrad nedostavěli tak, jak snil jeho zakladatel; nakonec hrad zpustl v lese, zapomenutý, stranou všech cest. Jen paní se nad jezírkem objevuje každý rok.

Ale už neříká nic. Jen čeká.

Čeká na někoho, kdo nikdy neprijde.

DRAKKAR

INTERNETOVÝ SBORNÍK ČLÁNKŮ O RPG HRÁCH

Vaše články uvítáme na drakkarlod@centrum.cz
Zapojte se do přípravy dalšího čísla v našich diskuzích.

REDAKCE

Čestný šéfredaktor a duchovní otec projektu: Roman „Romik“ Hora
Redaktoři: „Ecthelion²“, Jakub „boubaque“ Maruš, Tereza „Raven“ Tomášková
Korektury: Jakub „boubaque“ Maruš, Tereza „Raven“ Tomášková
Design a sazba: Jakub „boubaque“ Maruš II Obálka: „Ecthelion²“

Není-li uvedeno jinak, jsou použité obrázky v public domain
nebo jsou uživateli jejich práv autoři článků či členové redakce.

